

Голові разової спеціалізованої вченої ради в НТУ «Дніпровська політехніка», доктору технічних наук, професору Молокановій В. М.

ВІДГУК

офіційного опонента, доктора наук з державного управління, професора, Крушельницької Таїсії Анатоліївни на дисертаційну роботу Кошелевої Людмили Єгорівни «Удосконалення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки України», подану до захисту в разову спеціалізовану вчену раду Національного технічного університету «Дніпровська політехніка» на здобуття ступеня доктора філософії з галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування»

Обґрунтування актуальності теми дисертації, її зв'язок із науковими програмами, темами

Україну сколихнули надпотужні глобальні виклики, як от в 2019-2021 рр. пандемія, а з 24 лютого 2023 р. – російсько-українська війна, які спричинили загибель і міграцію громадян, руйнування, тимчасову окупацію територій, втрату джерел доходів і соціально-економічне виснаження людей, посилення навантаження на систему соціального забезпечення тощо. В умовах глобальних викликів держава має виконувати гарантії фізичної і соціальної безпеки громадян у значно більшому масштабі й для досягнення соціальних та громадських цілей має змінити підходи до регулювання економічних процесів і формування суспільних відносин. Ці підходи мають ґрунтуватись на зміні характеру роботи інститутів державної влади і органів місцевого самоврядування. Ключовим завданням для публічного управління стає забезпечення ефективного управління фінансовими ресурсами. Це може включати ефективне формування і раціональний розподіл бюджету, боротьбу з корупцією та впровадження механізмів фінансової транспарентності, заохочення економічної активності та розвиток стратегій для підтримки підприємств. Нові підходи мають унеможливити невинуватену затримку реагування системи публічного управління на негативні чинники, які ведуть до занепаду економічного і соціально-політичного розвитку країни, а, натомість, повинні сприяти більшому впливу громадських і державних

інститутів на економіку з метою забезпечення безпеки, справедливості, рівності, сталого розвитку та задоволення соціальних потреб суспільства.

Попри те, що інститути публічного управління та адміністрування від моменту проголошення незалежності України практично постійно перебувають у стані пошуку та впровадження сучасних методів і форм управління, залишається низка проблем через застосування старих та неефективних моделей та методів управління, які в умовах сучасних реалій протистояння російській збройній агресії є згубними.

Тому тема роботи, безумовно є актуальною. Її актуальність зумовлюється потребою вироблення моделі розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки на основі реформування соціальної політики; розширення методів державного регулювання соціально-економічних процесів на основі досвіду розвинених країн світу; запровадженням збалансованої системи показників як індикаторів системи публічного управління та адміністрування соціалізації економіки; розроблення механізмів імплементації зарубіжного досвіду публічного управління та адміністрування соціалізації економіки в управлінську практику України тощо.

Тематика дисертаційної роботи відповідає науковому напрямку кафедри державного управління і місцевого самоврядування навчально-наукового інституту державного управління НТУ «Дніпровська політехніка».

Основні результати дослідження застосовувалися у виконанні науково-дослідних робіт Дніпропетровського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президентіві України за комплексним науковим проєктом «Державне управління та місцеве самоврядування» Національної академії державного управління при Президентіві України, – в межах наукових тем «Управління потенціалом сталого розвитку територій в умовах децентралізації влади» (державний реєстраційний номер 0116U002651, 2017), «Розробка знаннєвої моделі професійної освіти фахівців публічного управління та адміністрування за напрямом «сталий розвиток територій» (державний реєстраційний номер 0118U006489, 2018), «Розробка знаннєвої моделі професійної освіти фахівців публічного управління та адміністрування за напрямом «сталий розвиток територій» (державний реєстраційний номер 0118U006489, 2019).

Ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації

Аналіз змісту дисертаційної роботи і наукових публікацій Л. Є. Кошелевої дають змогу зробити висновок про те, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації, відповідають такому виду досліджень. Належний ступінь обґрунтованості наукових положень, висновків, рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірність забезпечені:

– *правильністю визначення об'єкту та предмету дослідження* (с. 24), та професійним вирішенням автором низки завдань, що сприяло реалізації поставленої мети дослідження (с. 23), та *цілком відповідним структурно-логічним методом дослідження визначеній меті*: кожен наступний розділ чи підрозділ органічно пов'язаний з попереднім і доповнює його. Обравши об'єктом дослідження суспільні відносини у системі публічного управління та адміністрування соціалізації економіки (с. 22), автор досить ґрунтовно аналізує теоретичне підґрунтя дослідження публічного управління та адміністрування соціалізації економіки (с. 30-87), а також стан наукового опрацювання проблем публічного управління та адміністрування в Україні (с. 118-143). Логіка викладання матеріалу корелюється з предметом дослідження (с. 24) і обраними методами дослідження (с. 24). Це дозволило здобувачі сформулювати підґрунтя з наукових підходів і концепцій, які покладено в основу її дослідження;

– обґрунтованість і достовірність отриманих наукових результатів підтверджується опрацюванням значної кількості наукових праць за темою дослідження, нормативно-правової бази (193 найменування) дослідження базується на працях вітчизняних і закордонних науковців, а також використанням достатнього комплексу методів наукового дослідження, апробацією наукових результатів на 11 науково-практичних конференціях, публікаціями у наукових фахових виданнях.

– структурно рукопис дисертації Л. Є. Кошелевої складається зі вступу, трьох розділів, висновків, списку використаних джерел, додатків. Загальний обсяг дисертації становить 269 сторінок, 23 рисунки, 12 таблиць та додатків.

Відповідно до мети та завдань дослідження, автором у *першому розділі* дисертації – «Теоретико-методологічні основи публічного управління та адміністрування соціалізації економіки» – схарактеризовано теоретичне підґрунтя дослідження сутності публічного управління та адміністрування і

виявлено, що продуктом еволюції наукової думки є графічна проактивна модель публічного управління та адміністрування соціалізації економіки, здійснено концептуалізацію поняття публічного управління та адміністрування соціалізації економіки (стор. 28–61).

На належну увагу заслуговує запропонований здобувачкою у пп. 1.1 роботи підхід до визначення поняття публічного управління та адміністрування соціалізації економіки (стор. 30–39), застосування якого дозволило запропонувати визначення поняття публічного управління та адміністрування (стор. 39).

У *другому розділі* дисертації – «Зарубіжний та національний досвід публічного управління та адміністрування соціалізації економіки» – авторкою узагальнено світові тенденції публічного управління та адміністрування соціалізації економіки та виявлено, що центром публічного управління є людина, це стало важливою тенденцією становлення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки провідних країн світу (стор. 97–117).

Акцентовано увагу на досвід розвинених країн світу розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки та виокремлено три групи методів державного регулювання соціально-економічних процесів (адміністративний, економічний, соціальний), які стали ключовими в реалізації соціальної політики.

Проведено характеристику моделей публічного адміністрування в зарубіжних країнах світу.

У *третьому розділі* дисертації – «Удосконалення методів забезпечення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки України» авторкою розроблено фінансово-економічний механізм імплементації зарубіжного досвіду публічного управління та адміністрування соціалізації економіки в управлінську практику України та запропоновано напрями економічного розвитку (стор. 157–158).

У пп. 3.3 розроблено модель розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки на основі реформування соціальної політики, яка містить у собі напрями розширення повноважень суб'єктів публічного управління та адміністрування соціалізації економіки на різних рівнях управління, визначення пріоритетів розвитку в соціальній і трудовій й економічно-виробничій сферах(стор. 197–199).

Наукова новизна одержаних результатів

Ознайомлення з текстом дисертації дозволяє констатувати повноту розроблення авторкою актуальної досліджуваної проблематики в цілому, виокремлення найбільш гострих проблем у межах предмета проведеного дослідження, а також наявність новизни їх наукового доробку.

Зокрема, авторкою розроблено модель розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки на основі реформування соціальної політики, яка містить у собі напрями розширення повноважень суб'єктів публічного управління та адміністрування соціалізації економіки на різних рівнях управління, визначення пріоритетів розвитку в соціальній і трудовій й економічно-виробничій сферах та спрямована на нейтралізацію негативних і підживлення позитивних тенденції за рахунок своєчасно реалізованих державних керуючих впливів та отримання додаткових соціально-економічних ефектів;

– розглянуто досвід розвинених країн світу в ході розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки три групи методів державного регулювання соціально-економічних процесів (адміністративний, економічний, соціальний), які стали ключовими в реалізації соціальної політики;

– наведена порівняльна характеристика моделей публічного адміністрування в зарубіжних країнах світу свідчить:

- Австралійська модель стабілізація системи державного управління;
- Шведська модель забезпечення соціального захисту населення;
- Німецька модель розмежування політики та адміністрування;
- Японська модель децентралізація та інновації;
- Американська модель незалежний статус регіонів.

– визначено у більшості розвинених країн центральною ланкою, що поєднує економічні та соціальні процеси, виступає людина, при цьому людський фактор є важливою умовою розвитку економіки;

– запропоновано напрями розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки вважаємо це розробки розділу 3.3:

1) удосконалення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки;

2) удосконалення методичного забезпечення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки із запровадженням збалансованої

системи показників як індикаторів системи публічного управління та адміністрування соціалізації економіки.

- удосконалено графічну проактивну модель публічного управління та адміністрування соціалізації економіки, основними властивостями, якої є спроможність публічного управління та адміністрування до оперативного реагування на негативні зміни динаміки соціально-економічних показників на національному, регіональному й місцевому рівнях за рахунок запровадження механізму гнучкого проактивного прийняття управлінських рішень щодо соціалізації економіки;

– групування показників публічного управління та адміністрування соціалізації економіки, які є індикаторами ефективності публічного управління та адміністрування соціалізації економіки, та використання яких забезпечить координацію повноважень і відповідальність органів публічного управління та адміністрування в межах матричної структури управління, орієнтованої на досягнення соціальних цілей;

– фінансово-економічний механізм імплементації зарубіжного досвіду публічного управління та адміністрування соціалізації економіки в управлінську практику України та запропоновано напрями економічного розвитку:

1. Встановлення державного регулювання соціальних макропоказників цін, тарифів та (мінімальної зарплати застосовуючи індекс Кейтца).

2. Безпека праці, справедливість оплати праці, демократії управління, розвиток (особистості) державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування.

3. Диференціація ставок на прибуток для підприємств на фізичних осіб, на особисте майно.

4. Подальша цифровізація механізмів надання публічних послуг.

набуло подальшого розвитку:

– визначення понятійно-категоріального апарату предметної сфери дослідження, а саме: запропоновано визначення поняття публічного управління та адміністрування соціалізації економіки як процесу взаємодії суб'єктів публічного управління, у рамках якого в управлінській діяльності формується пріоритет розвитку державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування, забезпечення нових умов, правил, знань його життєдіяльності та яка є таким етапом розвитку соціально-економічної

системи, у міру завершення якого економіка набуває змісту високої соціальної орієнтованості;

– теоретичні засади до розуміння публічного адміністрування соціалізації економіки як врегульовану нормами права діяльність публічних інститутів щодо реалізації суспільно-економічних послуг, яка спрямована на реалізацію законних прав та свобод людини і громадянина, задоволення потреб суспільства і держави, виконання нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади і органами місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права;

– узагальнено світові тенденції публічного управління та адміністрування соціалізації економіки та виявлено, що вході публічного управління є людина це стало ще однією важливою тенденцією становлення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки провідних країн світу. Зокрема прямим об'єктом впливу на сьогодні виступає публічне управління та адміністрування соціалізації економіки.

Вивчення в комплексі ступеню обґрунтованості наукових положень, висновків і рекомендацій, сформульованих у дисертації, їх достовірності і новизни дозволяють зробити висновок щодо успішності виконання поставленого наукового завдання та належного рівня оволодіння здобувачем методологією наукової діяльності.

Повнота викладу результатів дисертації в опублікованих працях та відсутність (наявність) порушення академічної доброчесності

Дисертаційна робота є самостійно виконаною науковою працею, в якій викладено авторський підхід застосування комплексного підходу удосконалення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки України. Всі наукові результати, викладені в дисертації, одержано автором особисто. Основні наукові положення і висновки дисертаційної роботи опубліковані в наукових статтях у фахових виданнях та в матеріалах міжнародних науково-практичних конференцій, зокрема: у міжнародних науково-практичних конференціях: Сталий розвиток територій: проблеми та шляхи вирішення (Дніпро 2017, 2018, 2019,), Dynamics of the development of world science (Vancouver, Canada 2020), Perspectives of world science and education (Osaka, Japan 2020).

Публікації. Основні результати за темою дисертаційного дослідження висвітлено у 6 наукових публікаціях, з них – 3 у фахових виданнях України та 3 – у періодичних наукових виданнях інших держав, які входять до ОЕСР, а також 5 публікацій в міжнародних науково-практичних конференціях.

Використані здобувачем окремі ідеї, результати і тексти інших авторів мають посилання на відповідне джерело.

Значення роботи для науки, практики та суспільства

Суттєву науково-практичну значимість мають розроблені авторкою пропозиції щодо механізму імплементації зарубіжного досвіду публічного управління та адміністрування соціалізації економіки в управлінську практику України.

Результати теоретичних та практичних напрацювань дисертаційної роботи дістали впровадження, що підтверджено відповідними довідками (Додатки Г1 - Г5), зокрема: Дніпропетровським регіональним інститутом державного управління Національної академії державного управління при Президентові України запроваджено в навчально-методичну роботу центру підвищення кваліфікації під час проведення семінарів для державних службовців та посадових осіб місцевого самоврядування при підготовці професійних програм підвищення кваліфікації органів державної влади в межах регіональної та обласної програм.

Дніпропетровською обласною асоціацією органів місцевого самоврядування під час підготовки інформаційно-аналітичних матеріалів щодо розвитку економічного потенціалу області. (довідка від 12.02.2021 № 04).

Департаментом економічного розвитку Дніпропетровської державної адміністрації запропоновані результати дисертаційного дослідження мають практичне значення впроваджуються в практичну діяльність структурними підрозділами (довідка від 23.03.2021 № 591/0/31-21).

Департаментом соціального захисту населення Дніпропетровської державної адміністрації результати дисертаційного дослідження мають практичне значення і впроваджені в діяльність для подальшого удосконалення процесів реалізації державних, цільових та регіональних програм у сфері соціальної політики та соціально-трудових відносин (довідка від 12.04.2021 № 2765/0/192-21).

Вищезазначене свідчить на користь практичної значущості результатів дослідження як для громад, так і для суспільства в цілому.

Дискусійні положення та зауваження щодо змісту та оформлення дисертації

У цілому ми позитивно оцінюємо подане до захисту дисертаційне дослідження, але маємо зазначити окремі дискусійні положення дисертації та висловити такі зауваження і пропозиції.

1. Авторка розробила і запропонувала «графічну проактивну модель публічного управління та адміністрування соціалізації економіки», з якою ми в цілому погоджуємось, втім доречно було б зазначити, що розроблення цієї моделі ґрунтується на проведеному авторкою ретроспективному аналізі теоретичних та практичних підходів щодо сутності публічного управління та адміністрування та виявлено, що продуктом еволюції наукової думки;

2. Авторкою наведено таке положення наукової новизни: «запропоновано напрями розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки» (розділу 3.3) та наведено такі напрями:

1) «удосконалення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки;

2) удосконалення методичного забезпечення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки із запровадженням збалансованої системи показників як індикаторів системи публічного управління та адміністрування соціалізації економіки».

Твердження є доволі загальними і не містить чіткого виокремлення авторського доробку. Було б доцільно уникнути загальних формулювань і дати більш конкретні напрями розвитку публічного управління та адміністрування соціалізації економіки з тих, що є в роботі.

3. Авторка розробляє і наводить порівняння графічних зображень «Схеми процесу реактивної моделі публічного управління та адміністрування соціалізації економіки» і «Графічна проактивна модель публічного управління та адміністрування соціалізації економіки» (с. 46), що є суттєвим доробком у моделювання процесу публічного управління та адміністрування соціалізації економіки, однак на зображеннях присутні елементи, яким не знайшлося текстового пояснення, зокрема це «Точка виникнення коливань» і «Критична точка змін», що ускладнює розумінні змісту моделі.

4. У п. 1.1. авторка наводить науковий дискурс щодо категорії «публічне адміністрування», а надає розуміння «публічного адміністрування соціалізації економіки як врегульовану нормами права діяльність публічних інститутів щодо реалізації суспільно-економічних послуг, яка спрямована на реалізацію законних прав та свобод людини і громадянина, задоволення потреб суспільства і держави, виконання нормативно-правових актів, що видаються органами державної влади і органами місцевого самоврядування, забезпечення верховенства права». При цьому в роботі немає чіткої характеристики співвідношення категорій «публічне адміністрування» і «механізми» публічного адміністрування, хоча неодноразово до них звертається в своїх розробках: механізм реактивного/проактивного управління, механізм імплементації зарубіжного досвіду, фінансовий механізм. Тому вважаємо, що було б доцільно визначити категорію механізм як елемент системи публічного адміністрування.

5. У п. 2.3. проведена оцінка стану та визначення проблем публічного управління та адміністрування соціалізації економіки України та вивчено практичний досвід публічного управління та адміністрування соціалізації економіки в Україні, однак висновки з цієї частини дослідження не дають чіткої відповіді про стан і готовність публічного управління та адміністрування соціалізації економіки в Україні до реагування на гострі виклики, вирішення соціальних проблем в умовах ведення війни, падіння ВВП та посилення тиску на систему соціального забезпечення населення.

На загальну позитивну оцінку дисертаційного дослідження Л. Є. Кошелевої подані вище зауваження суттєво не впливають, додатково характеризуючи значну складність і перспективність досліджуваної проблематики.

7. Загальний висновок про відповідність роботи встановленим вимогам

Таким чином, за результатами вивчення тексту роботи і публікацій Л. Є. Кошелевої можна констатувати, що основні наукові положення, висновки і рекомендації, сформульовані в дисертації «Удосконалення публічного управління та адміністрування соціалізації економіки України», відповідають вимогам до такого виду досліджень, а подана дисертаційна робота є цілісним, самостійним, завершеним науковим дослідженням, що

вирішує важливе науково-прикладне завдання, має теоретичну і практичну цінність у галузі публічного управління та адміністрування.

За актуальністю, ступенем новизни, обґрунтованості висновків та рекомендацій, наукової та практичної цінності здобутих результатів дисертація Л. Є. Кошелевої відповідає галузі знань 28 «Публічне управління та адміністрування» й спеціальності 281 «Публічне управління та адміністрування», вимогам Постанови Кабінету Міністрів України № 44 від 12 січня 2022 р. «Про затвердження Порядку присудження ступеня доктора філософії та скасування рішення разової спеціалізованої вченої ради закладу вищої освіти, наукової установи про присудження ступеня доктора філософії» та вимогам Наказу Міністерства освіти і науки України № 40 від 12 січня 2017 р. «Про затвердження вимог до оформлення дисертації (із змінами, внесеними згідно з Наказом Міністерства освіти і науки № 759 від 31.05.2019)», а її автор, Кошелева Людмила Єгорівна, заслуговує на присудження ступеня доктора філософії за спеціальністю 281 «Публічне управління та адміністрування».

Офіційний опонент:

доктор наук з державного управління,
професор, професор кафедри
менеджменту, публічного управління
та адміністрування,
Дніпропетровський державний
аграрно-економічний університет

Т.А.Крушельницька